

τ' ανάβλεμμα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΡΑΦΗΝΑΣ

✿ ΦΥΛΛΟ 26^ο ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2013

Το Α/π «Αυλίσ» στο λιμάνι της Ραφήνας (Οκτώβριος 1940)

✿
«Όπου και
να ταξιδέγω
η Ελλάδα
με πληγώνει»

Γιώργος Σεφέρης
Α/π Αυλίσ
Καλοκαίρι του 1936
(σελ. 10)

Ανάβλεμμα:

κοίταγμα ψηλά, κοίταγμα ξανά,
με άλλη ματιά, με άλλη θεώρηση

Κι' η κόρη με τ' ανάβλεμμα
σέρνει τα παλικάρια

Δημοτικό (της αγάπης)

Με λάβωσε σα σαϊτιά
κυρά τ' ανάβλεμμά σου

Είναι τ' ανάβλεμμά του πιο σκληρό
κι' από το πυρό μαχαίρι του.

Κ. Παλαμάς

καλώς ανταμωθήκαμεν

✿ Αγαπητοί φίλοι,

Αυτό το πρώτο τεύχος του 2013 είναι ανοιξιάτικο, καλοκαιρινό και ποιητικό!

Γιατί το 2013 καθιερώθηκε ως έτος **Καβάφη** από την UNESCO για τα 150 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου Αλεξανδρινού ποιητή. Και «**τ' ανάβλεμμα**» έχει ένα μικρό αφιέρωμα στη ζωή και το έργο του ανθρώπου που αποτέλεσε σταθμό στη νεότερη ελληνική και παγκόσμια ποίηση.

Ποιητικό είναι ακόμη το θέμα του Ατιμόπλοιου «**Αυλίσ**» που συνδέεται με τον άλλο μεγάλο μας ποιητή, τον Γιώργο Σεφέρη, αλλά και με τη λιμάνι της Ραφήνας, εικόνα καλοκαιρινή της πόλης μας.

Ο «**θνήσκων Θεός**», όπως πέρασε στη λαογραφία μας, παραπέμπει στη Μεγάλη Εβδομάδα και το θείο δράμα, ενώ η **επιστροφή στην Αιτωλική γη** μάς πάει νοσταλγικά στην ελληνική ύπαιθρο, σ'ένα από τα γραφικά μικρά χωριά της με τη δική τους ιστορία, τις δικές τους συνήθειες, τη δική τους ξεχωριστή ζωή.

Η επικαιρότητα σχολιάζεται με το ρόλο που μπορούν να έχουν οι νέοι στην οικονομική κρίση, που αυτόν τον καιρό μαστίζει τη χώρα μας.

Το λαογραφικό μας θέμα από “τον κύκλο της ζωής” αφορά **στην εγκυμοσύνη**, ένα γεγονός που σφραγίζει τη ζωή της γυναίκας, αλλά και της οικογένειας, γεμάτο ευχάριστη προσμονή, αισιοδοξία και ελπίδα.

Ανοιξιάτικο είναι και το κείμενο για τους μικρούς μας φίλους. Με τα **χελιδονίσματα**, τραγουδώντας και παίζοντας, θα υποδεχθούν την Άνοιξη.

Οι ποικίλες **δραστηριότητες** του Λυκείου και τα τραγούδια της **χορωδίας** μας, συνοδεύουν τις ευχές μας για “καλό Πάσχα” και “καλό καλοκαίρι...”

Χριστίνα Παναγιώτου

Στο λιμάνι της Ραφήνας, δεκαετία '70

“**Τ' ανάβλεμμα**”: περιοδική έκδοση Λυκείου των Ελληνίδων Ραφήνας. - Εθνικής Αντιστάσεως 34, 190 09 Ραφήνα
- τηλ./fax: 22940 22608 - e-mail: lerafinas@otenet.gr
- <http://www.funattic.gr/ler.asp>

Επιμέλεια περιοδικού: Χριστίνα Παναγιώτου
Δημιουργικός σχεδιασμός: Φωτεινή Αλεξιάδου

Ομάδα σύνταξης: Ελένη Καχριμάνη, Αναστασία Κάλφογλου, Κατερίνα Σιούτα-Παπαδοπούλου, Μαρία Λατζάκη-Χέλμη, Μαρσέλα Χριστοδουλίδου-Τραυλού, Ολυμπία Νικολοπούλου, Άννα Ραφτοπούλου, Ελένη Καμάρα, Χριστίνα Παναγιώτου.

Διανέμεται δωρεάν

Εξώφυλλο: Ατιμόπλοιο “Αυλίσ” και Γιώργος Σεφέρης.

Το Λύκειο ενίσχυσαν οικονομικά:

Ευγενίου Ελευθερία, Κωνσταντοπούλου Βέτα, Πουλάκου Φιφί, Δοπτόγλου Άννα, Σταβολαίμου Σταυρούλα εις μνήμην Λιλής Γαρδικιώτη, Μπογιατζή Κούλα εις μνήμην Θεωνά Ιωάννη, Καχριμάνη Ελένη, Γερβάσιος Παπαδόπουλος, Κώστας Πατασωτηρίου εις μνήμην Νικηφόρου Καχριμάνη.

Στην πλαζ της Ραφήνας, δεκαετία '60

Η μικτή χορωδία ενηλίκων του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφήνας

Η δημιουργία, ήδη από το 1994, της μικτής χορωδίας ενηλίκων παραδοσιακών τραγουδιών, εντάσσεται στη διαρκή προσπάθεια που καταβάλλει το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφήνας να διατηρήσει, να προβάλλει και να εντάξει στην καθημερινότητα της μικρής μας κοινωνίας τον πολύτιμο θησαυρό της ελληνικής δημοτικής παράδοσης σε όλες του τις εκφράσεις, τόσο στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους. Ο χορός, το τραγούδι, η φορεσιά, τα έθιμα, οι παραδόσεις, τα παραμύθια, τα δρώμενα, οι προφορικές και γραπτές μαρτυρίες για τα ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα είναι κομμάτια του ίδιου λαογραφικού και ιστορικού μωσαϊκού ενός παρελθόντος που μας χαρακτηρίζει σαν λαό, μας εμπνέει και μας κάνει υπερήφανους για τον πλούτο του και την πολυμορφία του. Το πλούσιο αυτό πολιτιστικό παρελθόν αποτελεί ταυτόχρονα το ισχυρό υπόβαθρο ενός συνδετικού νήματος που φθάνει στο παρόν, σφραγίζοντας έτσι την εθνική μας ύπαρξη και ταυτότητα μέσα στο γενικότερο γεωγραφικό περιβάλλον.

Στη χορωδία, από την αρχή της ίδρυσής της μέχρι σήμερα, δίδαξαν σημαντικοί και καταξιωμένοι δάσκαλοι, βαθείς γνώστες της (βυζαντινής και ελληνικής δημοτικής μουσικής μας παράδοσης), όπως οι κ.κ. Θεοφάνης Σουλακέλλης, Βαγγέλης Κώτσου, Χρυσόστομος Μητροπάνος και σήμερα ο κ. Χρήστος Σταύρου.

Το μικτό χορωδιακό μας σύνολο αποτελείται από περίπου 20 άτομα που συναντιούνται κάθε Δευτέρα στις 6.30 μ. μ. στο χώρο του Λυκείου και με την καθοδήγηση του δασκάλου και μαέστρου συμμετέχουν φωνητικά, αλλά και ψυχικά σ' ένα μαγικό ταξίδι στον

θαυμαστό κόσμο της μουσικής και τραγουδιστικής παράδοσης όλων των περιοχών της πατρίδας μας, αλλά και των περιοχών, όπου έζησαν και δημιούργησαν πολιτισμό οι Έλληνες, όπως τα παράλια της Μικράς Ασίας, η Ανατολική Θράκη, η Καππαδοκία. Τα επεταιρικά, καθώς και τα γιορτινά τραγούδια (κάλαντα, σκωπτικά, ηρωικά κ.α.) είναι επίσης αντικείμενο μελέτης και εκμάθησης.

Η απαραίτητη «πειθαρχία» του συνόλου στις φωνητικές και μουσικές φόρμες συνδυάζεται με την ευχαρίστηση και τη χαρά που νιώθουν όλοι οι χορωδοί σαν μέλη μιας παρέας, καθώς μέσα από τους στίχους και τη μελωδία των τραγουδιών εκφράζουν τα συναισθήματα και τις βαθύτερες σκέψεις τους, που συνήθως η δύσκολη καθημερινότητα εμποδίζει να εξωτερικευθούν.

Ακόμα μέσα από τη διαδικασία της διδασκαλίας των τραγουδιών, οι χορωδοί πλουτίζουν τις γνώσεις τους σχετικά με έθιμα, παραδόσεις, τοπικές συνήθειες, συμπεριφορές ανθρώπων, συχνά δε ανταλλάσσουν μεταξύ τους αντίστοιχες γνώσεις και δικές τους βιωματικές εμπειρίες.

Η χορωδία έχει πάρει μέρος με μεγάλη επιτυχία, είτε μόνη της είτε μαζί με τα χορευτικά τμήματα, σε πολλές εκδηλώσεις του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφήνας, του Δήμου Ραφήνας και αλλού (Μενδενίτσα, Καρδίτσα, Κύμη).

Κύριο μέλημα του Λυκείου σήμερα είναι να συνεχίσει την προσπάθεια προβάλλοντας και εμπλουτίζοντας τη χορωδία με νέο περιεχόμενο και δυναμικό.

Στην εκδήλωση του Δήμου για την επέτειο των 100 χρόνων από τους Βαλκανικούς πολέμους.

Ο Θνήσκων Θεός

«Θρῆνον ἱερόν, δεῦτε ἄσωμεν Χριστῷ θανόντι» (1) ψάλλει με συγκίνηση ο χριστιανικός λαός μας τη Μ. Παρασκευή πενθώντας τον θανόντα Χριστό. Την μέρα αυτή σε όλη την Ελλάδα οι πιστοί εκθέτουν σε προσκύνημα το νεκρό σώμα του Ιησού, ενώ το βράδυ εν μέσω θρηνωδών ψαλμών και δεήσεων ακολουθούν ευλαβικά την περιφορά του Επιταφίου. Στις Σέρρες, αλλά και σε άλλες περιοχές της Α. Μακεδονίας οι γυναίκες τοποθετούν στο κατώφλι της εξώθυρας, απ' όπου θα περάσει ο επιτάφιος την εικόνα του Εσταυρωμένου στολισμένη με άνθη, έχοντας δίπλα ένα πιάτο με χλόη φακής ή κριθαριού που τα έχουν φυτέψει πρόσφατα (2) θυμίζοντας τον στίχο του εγκωμίου: «Ὡσπερ σίτου κόκκος, ὑποδύς κόλπους γῆς» (3).

Υπήρξαν άραγε και στις προχριστιανικές κοινωνίες αντίστοιχοι θεοί που ενώ ήσαν αθάνατοι εντούτοις πέθαιναν σαν θνητοί και μετά από λίγο ανασταίνονταν; Τι συμβόλιζε ο θάνατος και η ανάσταση αυτών των θεών; Διατηρήθηκαν κάποιες από τις τελετουργίες του θανάτου και της ανάστασής τους στην δική μας θρησκευτική λαογραφία και στην λαϊκή παράδοση;

Στη θρησκεία των προϊστορικών κοινωνιών –ελάχιστα γνωστής λόγω της έλλειψης γραπτών κειμένων- φαίνεται πως υπήρχε ένας νεαρός (βλαστικός) θεός που πέθαινε κι ανασταίνόταν συμβολίζοντας έτσι την ετήσια φθορά και την αναγέννηση της Φύσης. Με τις αντίστοιχες τελετουργίες προς τιμήν του πίστευαν πως βοηθούσαν έτσι τον θεό που ήταν η πηγή της ζωής στον αγώνα του με την αντίθετη πηγή του θανάτου (4).

Στη Μινωική θρησκεία ο νεαρός θεός της βλάστησης ήταν ο Βέλχανος ή Υάκινθος, γιος μιας Μεγάλης Θεάς. Με τον επίσιο θάνατο και ανάστασή του, έφερε στους πιστούς την χαρμόσυνη είδηση της παλιγγενεσίας.

Στη νεότερη αρχαία ελληνική θρησκεία οι θεοί οι οποίοι πέθαιναν με μαρτυρικό τρόπο ήσαν ο Διόνυσος Ζαγρέας των Ορφικών Μυστηρίων (ή Κούρος Ζεύς) και ο Άδωνις, ενώ ο θεός που πέθαινε με ομαλό τρόπο ήταν ο Διόνυσος, ο γιος της Σεμέλης. Σύμφωνα με την μυθολογία ο Διόνυσος Ζαγρέας, ο γιος της Περσεφόνης, διαμελίστηκε από τους μοχθηρούς Τιτάνες και αναστήθηκε είτε από την Ρέα ή τη Δήμητρα ή κατά μια άλλη εκδοχή του μύθου από τον Δία, ο οποίος πήρε την καρδιά του από την Αθηνά και την έδωσε στη Σεμέλη να την καταπιεί σαν σκόνη. Εκείνη τον έφερε στη ζωή για δεύτερη φορά. Αυτός ο Διόνυσος κατέβηκε στον Άδη, για να πάρει την μητέρα του και να την ανεβάσει στον Όλυμπο.

Προς τιμήν του πρώτου Διόνυσου, του Ζαγρέα, τελούσαν μια τελετουργία του θανάτου και της ανάστασης, η οποία περιελάμβανε λεπτομέρειες για το πώς δολοφονείται μμπητικά και πώς επιτυγχάνεται η ανάσταση (5).

Ο δεύτερος Διόνυσος, ο γιος της Σεμέλης, ήταν κι αυτός βλαστικός και χθόνιος θεός γι' αυτό και κάθε χρόνο πέθαινε και ενταφιαζόταν στους Δελφούς, κάτω από τον χρυσό τρίποδα του Απόλλωνα. Ο θάνατός του διαρκούσε μόνο τέσσερις μήνες δηλ. όσο διαρκεί κι ο χειμώνας, ενώ την άνοιξη ανασταίνόταν κι έφευγε από εκεί, για να αφήσει κυρίαρχο του τόπου τον Απόλλωνα τον θεό του Φωτός. Στην Ήλιδα, στην τελετουργία της ανόδου του στην ζωή, οι λατρευτές καλούσαν τον θεό να φανεί με την κραυγή: «Ελθειν ήρω Διόνυσε».

Μία ακόμη θεότητα της βλάστησης (η οποία προέρχεται μάλιστα από την αρχαία θρησκεία της Εγγύς Ανατολής) ήταν ο ωραίος Άδωνις, ο εραστής της Αφροδίτης, ο οποίος έχασε τη ζωή του πληγωμένος θανάσιμα από τα δόντια ενός κάπρου (τραγικός θάνατος). Όταν πήγε στον Άδη, τον ερωτεύτηκε η χθόνια βασίλισσα του Κάτω Κόσμου Περσεφόνη και τον ήθελε δικό της. Η Αφροδίτη ζήτησε από τον Δία να τον φέρει στη ζωή για να τον κρατήσει εκείνη κοντά της. Ο Δίας, για να μη χαλάσει το χατίρι καμιάς θεάς, αποφάσισε ο Άδωνις να μένει έξι μήνες πάνω στη γη στο πλάι της Αφροδίτης και έξι μήνες στον Άδη, στο πλάι της Περσεφόνης.

Ο θάνατος και η ανάσταση του Άδωνη τιμόταν στην αρχαία Ελλάδα με την εορτή των «Αδωνείων», στην οποία έπαιρναν μέρος κυρίως γυναίκες, ίσως γιατί αυτές είχαν ανάγκη να εξωτερικεύσουν τα καταπιεσμένα από την ανδροκρατούμενη κοινωνία συναισθήματά τους. Τα Αδώνεια τε-

Σταύρωση, Ανδρέας Παβίας, 19 αιώνας

λούνταν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας στο τέλος του καλοκαιριού και σε άλλες την άνοιξη, συμβολίζοντας έτσι το πέραςμα από τη μια εποχή στην άλλη. Την πρώτη μέρα, η οποία λεγόταν Αφανισμός, οι γυναίκες ντυμένες πένθιμα, έφτιαχναν ομοιώματα του θνήσκοντος θεού, τα στόλιζαν με τους κίπους

του Αδώνιδος (δηλ. μικρά κεραμικά φυτεμένα οκτώ μέρες πριν με σπόρους που φυτρώνουν γρήγορα, για να θυμίσουν έτσι την πρόωρα μαραμμένη νεότητα του Άδωνη (6) και ύστερα τα περιέφεραν στην πόλη θρηνώντας με μοιρολόγια και πένθιμο αυλό. Στο τέλος τα έριχναν στο νερό (θάλασσα, ποτάμια, πηγές) και κέτευαν την άνοδο του θεού στη γη. Την δεύτερη μέρα την οποία καλούσαν «Εύρεσις», ο θεός εν μέσω χαράς και πανηγυρισμών ανασταινόταν κι έπαιρνε τη θέση του δίπλα στην λαμπερή Αφροδίτη.

Κατάλοιπα από τις αρχαιότερες τελετουργίες προς τιμήν του θνήσκοντος θεού επέζησαν μέχρι σήμερα στην σύγχρονη Λαϊκή Παράδοση. Στην Αίγινα με τον Λειδινό, στο Ζαγόρι της Ηπείρου με τον Ζαφείρη και στην Καστανιά Στυμφαλίας με το Φουσκοδένδρι. (οι γυναίκες κυρίως μμούνται τον θάνατο και την ανάσταση του νεαρού θεού της βλάστησης).

Στην Αίγινα οι γυναίκες έφτιαχναν ένα ομοίωμα ενός νεαρού άνδρα, το τοποθετούσαν πάνω σ' ένα τραπέζι, γύρω έβαζαν αφιερώματα και φυτρωμένους σπόρους οσπρίων σιτηρών κλπ και τραγουδούσαν μεταξύ άλλων τα εξής:

*«Λειδινέ μου, Λειδινέ μου
Φεύγεις, πάεις Λειδινέ μου τσε μας αφήνεις κρούς
Πεινασμένους, διψασμένους, κι όχι λίγο μαραμένους*

*Πάλι θάρθεις Λειδινέ μου με του Μάρτη τις δροσιές
Με τ' Απρίλη τα λουλούδια και του Μάη τις δουλειές»*

Κατόπιν, με πομπή τον έθαβαν, για να έλθει μετά από λίγες ώρες η ανάσταση του Λειδινού με χορό, φαγοπότι και τραγούδια (7).

Στο Ζαγόρι της Ηπείρου το Μάη, ένα αγόρι, ο Ζαφείρης, έκανε τον πεθαμένο (παλαιότερα έφτιαχναν ένα ομοίωμα νεαρού άνδρα) και τα κορίτσια το στόλιζαν με άνθη και φύλλα θρηνώντας τον έτσι:

*«Για ειδέστε νιο που ξάπλωσα, για ειδέστε κυπαρίσσι!
Δε σειέται, δε λυίξεται, δε σέρν' τη λεβεντιά του.*

*Τώρα να 'ρθει η άνοιξη να 'ρθει το καλοκαίρι, παίρνουν
κι ανθίζουν τα κλαδιά κ' οι κάμποι λουλουδίζουν,
κ' εσύ, μωρέ λεβέντη μου, μέσα στη γη τη μαύρη,
πού να σειστής, να λυίστής, να σύρς τη λεβεντιά σου;
Ξεσφάλισε τα μάτια σου!»*

Έπειτα όλοι μαζί φώναζαν «Σήκου, Ζαφείρη, σήκου!» και ο Ζαφείρης ανασταινόταν με χαρούμενες φωνές και τραγούδια (8).

Στην Καστανιά Στυμφαλίας οι νέοι και οι νέες έφτιαχναν με άνθη, κλαδιά και πέτρες ένα νεκροκρέβατο, έβαζαν επάνω ένα αγόρι ή ένα κορίτσι, το οποίο ονόμαζαν Φουσκοδένδρι, που υποκρινόταν το νεκρό. Εν συνεχεία το μοιρολογούσαν με θρήνους, μέχρι που αυτό ανασταινόταν για να ακολουθήσει χαρούμενος κυκλικός χορός γύρω από το κενό μνήμα (9).

Η μέχρι σήμερα διατήρηση της πανάρχαιας πίστης σε έναν θνήσκοντα θεό και στην ένδοξη ανάστασή του ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι κρύβει μέσα της τον βαθύτατο πόθο του ανθρώπου για την λύτρωση από τον θάνατο και την ελπίδα για μια νέα, ευτυχισμένη κι αιώνια ζωή. Αυτό άλλωστε είναι και το μήνυμα του χαρμόσунου ύμνου της Ανάστασης του Ιησού:

*Χριστός ανέστη εκ νεκρών,
θανάτω θάνατον πατήσας
και τοίς εν τοίς μνήμασι
ζώνν χαρισάμενος.*

«Η εις Άδου Κάθοδος του Χριστού» («Η Ανάστασις»), λεπτομέρεια, νωπογραφία, 1315-1320. Κωνσταντινούπολη, Μονή της Χώρας (παρεκκλήσιο)

Βιβλιογραφία

- (1) Εγκώμιο Μ. Παρασκευής
- (2) Γ.Α. Μέγας «Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας» σελ.197
- (3) Εγκώμιο Μ. Παρασκευής
- (4) W. Burkert Ελληνική Μυθολογία και Τελετουργία σελ. 161.
- (5) J. Harrison Τελετουργικά Δρώμενα στην Αρχαία Ελλάδα σελ. 29.
- (6) Γ.Α. Μέγας «Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας» σελ.197
- (7) Γ.Α. Μέγας «Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας» σελ.287 επ.
- (8) Γ.Α. Μέγας «Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας» σελ.231
- (9) Γ.Α. Μέγας «Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας» σελ.232

Γράφει η δημοσιογράφος Ελένη Καμάρα

Η νομοτελειακή ευθύνη της νεότητας

Μόνο από τη νέα γενεά μπορεί να προέλθει το ξεπέραςμα της κρίσης

«πόλεμος των γενεών» βρίσκεται, σαφώς, πίσω από την οικονομική κρίση, που πλύνει την Ευρώπη και τον κόσμο ολόκληρο.

Τα εκατομμύρια των ανέργων είναι, στην πλειονότητά τους, υγιείς και, ιδίως, μάχιμοι νέοι, που αποτελούν απειλή για τις κοινωνίες των εγκαθιδρυμένων συμφερόντων. Η ανεργία των νέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τον Ιανουάριο, έφτασε το 23,6%, σε συνολικό ποσοστό ανεργίας 26,2%.

Οι πρωτεργάτες της ανεργίας των νέων πιέζουν, την ίδια στιγμή, με προκλητική αυθάδεια, να... υπάρξει μέριμνα για τους νέους, κατηγορώντας όλους τους άλλους μηχανισμούς, για την τραγωδία της Ευρώπης.

Στην κρίση του 1929 εφαρμόστηκε το δόγμα του ελεγχόμενου πληθωρισμού: διοχετεύθηκε στις αγορές τόσο χρήμα όσο η αύξηση της προσδοκώμενης παραγωγής.

Σήμερα εφαρμόζεται η, ακριβώς αντίθετη, μεθοδολογία: Η λιτότητα.

Σύγχρονοι οικονομολόγοι έχουν επισημάνει ότι, από τη σκοπιά των οικονομικών μαθηματικών, το πρόβλημα είναι απλούστατο και τονίζουν τον κίνδυνο από τις θρησκευολογικές λύσεις που προτείνει η κυρία Μέρκελ.

Η νέα γενεά πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι, με τη νομοτελειακή πορεία του κόσμου, θα κληθεί να δώσει εκείνη τις λύσεις, με έμφαση στην αμείλικτη λογική της επιστήμης.

Αγγλία και Γαλλία, μόλις πρόσφατα, ρίχτηκαν κι αυτές στον Καιάδα της οικονομικής ύφεσης, που μαστίζει τον Ευρωπαϊκό Νότο. Η κυρία Μέρκελ προσπαθεί, με προτεσταντικές ευχές, να διασώσει τη Γερμανία από την πτώση, μέχρι, τουλάχιστον, τις επικείμενες εκλογές.

Τις τελευταίες μέρες, την κορυφή της κρίσης κατέλαβε η Κύπρος, με ένα πρόβλημα και πάλι οικονομικό, με κύρια θύματα και πάλι τους νέους.

Το δίλημμα παραμένει εδώ και αιώνες: η ανθρωπότητα θα επιβιώσει και θα θριαμβεύσει, αν παραμερίσει ιδιοτέλειες, εθνικισμούς, ιδεοληπίες που την απομακρύνουν από τα πραγματικά της προβλήματα.

Συγχρόνως, η αναγκαιότητα να ξεπεραστεί η κρίση, με ένα άλμα, δεν πρέπει να παρασύρει τους λαούς σε νεωτερισμούς, που θα διαγράψουν το πολιτισμικό παρελθόν. Πρέπει να διασωθούν τα γονίδια που οδήγησαν την ανθρωπότητα στο όραμα του καθαρού πολιτισμού.

Ο πλανήτης βρίσκεται, τη στιγμή αυτή, σ' ένα μεταίχμιο. Στη νέα γενεά ανήκει η ευθύνη να εξορθολογίσει την πορεία και να την εμπλουτίσει με καθαρή επιστήμη.

Κατά φυσική ακολουθία, τις θέσεις εξουσίας, που σήμερα είναι ...ανεύθυνες, θα τις καταλάβει η σημερινή νεότητα και πρέπει να είναι έτοιμη να σπρώξει το βάρος τους.

Κ.Π. Καβάφης

Γράφει η Λίτσα Ευαγγελίου -Ρίζου, εκπαιδευτικός.

Κωνσταντίνος Καβάφης (1863 - 1933)

«Είμαι Κωνσταντινουπολίτης την καταγωγήν, αλλά εγεννήθην στην Αλεξάνδρεια - σ' ένα σπίτι της οδού Σερίφ. Μικρός έφυγα, και αρκετό μέρος της παιδικής μου ηλικίας το πέρασα στην Αγγλία. Κατόπιν επεσκέφθην την χώραν αυτήν μεγάλος, αλλά για μικρόν χρονικόν διάστημα. Διέμεινα και στην Γαλλία. Στην εφηβική μου ηλικίαν κατοίκησα υπέρ τα δύο έτη στην Κωνσταντινούπολι. Στην Ελλάδα είναι πολλά χρόνια που δεν επίγα.

Η τελευταία μου εργασία ήταν υπαλλήλου εις ένα κυβερνητικόν γραφείον εξαρτώμενον από το Υπουργείον των Δημοσίων Έργων της Αιγύπτου. Ξέρω Αγγλικά, Γαλλικά και ολίγα Ιταλικά».

Ο Κ. Καβάφης γεννήθηκε στις 29 Απριλίου 1863 στην Αλεξάνδρεια, όπου υπήρχε ακμαία ελληνική παροικία, κυρίως εμπόρων και υπαλλήλων. Ο ίδιος ήταν γόνος μεγαλεμπόρων. Ο πατέρας του ήταν έμπορος από την Αλεξάνδρεια και διέθετε εμπορικό οίκο στην Πόλη. Η μητέρα του, Χαρίκλεια, κόρη του Φαναριώτη Φωτιάδη, εμπόρου διαμαντιών, καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη. Είχε οκτώ μεγαλύτερα αδέρφια που πέθαναν όλα πριν από αυτόν. Δύο από τους αδελφούς του ήταν ερασιτέχνες ζωγράφοι και ένας άλλος έγραφε στίχους αγγλικά και γαλλικά. Ευκατάστατη οικογένεια, με οικονομική άνθηση και ακτινοβολία. Διατηρούσε εμπορικές σχέσεις με μεγάλα οικονομικά κέντρα, όπως το Λονδίνο, το Μάντσεστερ, την Κων/πολη (εξαγωγές - εισαγωγές). Επτά χρονών έχασε τον πατέρα του και αυτό ήταν το τέλος της καλής εποχής για την οικογένεια. Ο Κωνσταντίνος μετά τον θάνατο του πατέρα του ακολούθησε τις μετακινήσεις της οικογενείας του και έζησε από το 1872 ως το 1878 στο Λονδίνο και από το 1882 ως το 1885 στην Κωνσταντινούπολη. Μετά το 1885 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αλεξάνδρεια, όπου και πέθανε ανήμερα των γενεθλίων του το 1933 από καρκίνο του λάρυγγα.

Τις εγκύκλιες σπουδές του έκανε στο Λονδίνο και στην Αλεξάνδρεια (εμπορική σχολή). Πανεπιστημιακές σπουδές δεν έκανε, αλλά επέδειξε εξαιρετική φιλομάθεια, εξυπνάδα, εργατικότητα και κατόρθωσε ν' αποκτήσει βαθύτατη μόρφωση με τις προσωπικές του μελέτες, κυρίως της ιστορίας. Η αγάπη του για την ιστορία σφράγισε το ποιητικό του έργο. Στην τελευταία τάξη του Λυκείου συνέταξε ιστορικό λεξικό. Επίσης η διαμονή του στα μεγάλα κοσμοπολίτικα κέντρα της εποχής του, η γνωριμία με πνευματικούς ανθρώπους, η επαφή με τους κύκλους της αριστοκρατίας, η κοσμική ζωή τον εφοδίασε με πλούσια πείρα. Στα 29 του χρόνια έγινε υπάλληλος στο Υπουργείο Δημοσίων Έργων και παράλληλα, επειδή οι αποδοχές ήταν λίγες έκανε τον χρηματομεσίτη. Γενικά διαμόρφωσε έναν τρόπο ζωής ιδιόμορφο, προσωπικό. Το 1884-85 περίπου του παρουσιάστηκε ο ανώμαλος ερωτισμός του.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Στην Αθήνα άρχισε να γίνει γνωστός. Η πρώτη παρουσίαση στους πνευματικούς κύκλους έγινε από τον Γρηγόριο Ξενοπούλο και η εντύπωση ήταν αρνητική, λόγω της τότε κυριαρχίας του Παλαμά. Η επίσημη πάντως καθιέρωσή του στους αθηναϊκούς λογοτεχνικούς κύκλους έγινε το 1924, όταν το περιοδικό «Νέα Τέχνη» αφιερώνει ένα πανηγυρικό τεύχος στον Καβάφη. Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύτηκε και το παραπάνω αυτοβιογραφικό του σημείωμα. Ποιήματα αρχίζει να δημοσιεύει το 1886, αλλά θα αργήσει να ωριμάσει ποιητικά και να βρει την έντονα προσωπική ποιητική φωνή και έκφρασή του. Ο Σεφέρης λέει χαρακτηριστικά: «Αν η ζωή του ποιητή τελείωνε στα σαράντα, θα έμενε στην ελληνική γραμματολογία σαν ένας στιχουργός με δυο-τρία καλά ποιήματα, άλλα τόσα συμπαθητικά και έναν όγκο πολύ κακών κατασκευασμάτων».

Όπως συχνά συμβαίνει με τους μείζονες ποιητές, ο Καβάφης προηγήθηκε της εποχής του γλωσσικά, μορφολογικά, θεματολογικά. Έμεινε μοναχικός στην ποίηση, χωρίς συνεχιστές, όπως άλλωστε και χωρίς προδρομούς. Ο ίδιος αυτόρεσκα δήλωνε ότι είναι ο ποιητής των μελλουσών γενεών («Αυτοεγκόμιον»).

ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΤΟΥ ΦΩΝΗ την αποκτά ο ποιητής το 1911. Σήμερα ο Καβάφης θεωρείται ο γενάρχης της σύγχρονης ποίησης, αφού πρώτος χαλαρώνει το μέτρο και τη φόρμα, στρέφεται προς την πεζολογία, καταλύει τις χρονικές συμβάσεις, χρησιμοποιεί την υποβολή και την ειρωνεία, παρουσιάζει την αντιφατικότητα των ανθρωπίνων και το κυριότερο, έφτασε στην ποιητική του ωρίμανση χωρίς να θητεύσει ή έστω να «βαφτιστεί» στα ρεύματα της δυτικοευρωπαϊκής λογοτεχνίας. Μερικά από τα χαρακτηριστικά της ποίησής του είναι ο ελεύθερος στίχος, πάντα ίαμβος,

Κ.Π. Καβάφης

κοντά στον πεζό λόγο, ανισοσύλλαβος, ανομοιοκατάληκτος, προσεγγμένος στη στίξη, με παύσεις, με περιόδους. Είναι ακόμη η αφηγηματική πλοκή, το πεζολογικό ύφος, η λιτότητα εκφραστικών μέσων, η έλλειψη ρητορισμού και στόμφου, η σαφήνεια, η ακριβολογία διατύπωσης, η αυστηρά πληροφοριακή γραφή, η περιγραφική καθώς και η διανοπική που συμπεραίνει, εκτιμά, συζητά, σχολιάζει. Διακρίνεται για την υπαινικτικότητα, τη δραματικότητα, τη θεατρικότητα, τη χρήση διαλόγου. Είναι πεζολογική ποίηση που δεν παράγει αποκλειστικά συγκίνηση για τέρψη αυτών, αλλά κατασταλαγμένη εμπειρία, προβληματισμό, σκέψη. Η οξύτατη ειρωνεία -καβαφική ειρωνεία- αγγίζει τα όρια του καγχασιμού. Καυτηριάζει την υποκρισία, το θεατρinισμό, το αίσθημα της ματαιοδοξίας, το οποιοδήποτε εξωτερικό ή εσωτερικό «μασκάρεμα»

Στη θεματική του κυριαρχούν ο έρωτας, ο θάνατος, η βία, η μέθη της εξουσίας, ο πολιτικός οπορτουνισμός, η διάφευση των μεγάλων ιδανικών...

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε **τρεις περιόδους** στην ποιητική δημιουργία του Καβάφη:

- Ως τα 1900: προσπάθειες, αναζητήσεις
- 1900-1910: βιοθεωρητικά ποιήματα με αλληγορική και συμβολική μορφή (Σατραπεία, Περιμένοντας τους βαρβάρους, Θεριστές)
- Μετά το 1910: η ποιητική ολοκλήρωση

Ο ποιητής ωριμάζει πνευματικά σε μια κρίσιμη για την Ελλάδα ιστορική εποχή. Παρακολουθεί την εσωτερική αναδιάρθρωση του κράτους από τον Τρικούπτη, την ήττα του 1897, τις ελπίδες που γέννησε το κίνημα στο Γουδί (1909), την πρωθυπουργία του Βενιζέλου, τους νικηφόρους Βαλκανικούς πολέμους, την εφήμερη Ελλάδα «των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών» και τέλος τη Μικρασιατική καταστροφή.

Ο Καβάφης ανήκει λογοτεχνικά στη Νέα Αθηναϊκή Σχολή και κυρίως στη γενιά του 1880, όπου δεσπόζει η μορφή του Παλαμά. Ωστόσο, η ηγετική φυσιογνωμία του Παλαμά, από την οποία όλοι επηρεάζονταν και έτειναν να μιμηθούν, δεν επηρέασε τον Καβάφη, που ήταν ο μόνος που απομακρύνθηκε από τη «βαριά σκιά» του, ακολουθώντας έναν δικό του δρόμο στην ποίηση απορρίπτοντας τα καθιερωμένα σχήματα και παρουσιάζοντας με ρεαλισμό το νεότερο άνθρωπο, που χαρακτηρίζεται από το αίσθημα της ανίας, την αντιρωϊκή στάση απέναντι στα εθνικά καλέσματα και κυρίως από το αίσθημα της τραγικής μοναξιάς.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που τον διαμόρφωσαν ως ποιητή και ποικίλες είναι οι πηγές έμπνευσής του. Κατ' αρχήν η εγκυκλοπαιδική ιστορική του μόρφωση, τα διαβάσματα, η ευρυμάθειά του διακρίνονται μέσα στο έργο του. Θεωρείται ποιητής της βιβλιοθήκης, γιατί η έμπνευση του μεγαλύτερου μέρους των ποιημάτων του έχει την αφετηρία της στα διαβάσματά

του. Αντλεί από τον Πλούταρχο, τους Μακκαβαίους, το Φιλόστρατο, τον Ευνάπιο, Λουκιανό, Σουητώνιο, Ιουλιανό, Διόδωρο, Πολύβιο, Άννα Κομνηνή, Δάντη, Μόμσεν, Πατέρες της Εκκλησίας, Βυζαντινούς συγγραφείς. Δεν προσπαθεί να κρύψει την έμπνευσή του, αντίθετα το δηλώνει στα ποιήματά του.

Κατά κύριο λόγο τον απασχολούν οι ιστορικές περιπέτειες της Ελλάδας και γενικότερα **η ιστορική εμπειρία και μνήμη**. Είναι αδύνατο να νοηθεί καβαφική ποίηση έξω από την ιστορία. Είναι ο χώρος όπου αν-

Οδός Σερίφ, Αλεξάνδρεια

θοφορεί και γονιμοποιείται η ευαισθησία του. Είναι τρόπος ζωντανής επικοινωνίας με τον κόσμο του ιστορικού χθες, κόσμο που ανάσπασε μ' όλους τους καιμούς και τα πάθη του. Μας έβαλε σε διάλογο με ιστορικά πρόσωπα – σε πολύ ανθρώπινες διαστάσεις και στιγμές – επώνυμα ή μη και άλλα δημιουργήματα της ποιητικής φαντασίας του. Οι περίοδοι που τον συγκίνησαν είναι οι **μεταβατικές, ρευστές** στην κοινωνική τους συγκρότηση και **ακαταστάλαχτες βιοθεωρητικά**, περίοδοι **παρακμής** με προϊούσα την κρατική, κοινωνική και ηθική αποσύνθεση. Ο κόσμος του είναι σε πολιτείες που λάμπουν και τρεμοσβίνουν: στην Αντιόχεια, την Αλεξάνδρεια, τη Σιδώνα, τη Σελεύκεια, την Οσροηνή, Κομμαγηνή...

Η **Ελληνιστική** εποχή είναι ο κατ' εσχολήν δικός του χώρος. Στα ποιήματά του παρελαύνουν οι μορφές των Πτολεμαίων, των Σελευκιδών, της Αχαϊκής Συμπολιτείας, αλλά και οι αξιοθρήνητες μορφές των τελευταίων βυζαντινών αυτοκρατόρων. Αντλεί και από Όμηρο και από Βυζάντιο. Κάνει χρήση της ιστορίας όχι γιατί θέλει να γυρίσει την πλάτη του στα σύγχρονα γεγονότα, αντίθετα τα συγκαιρινά του γεγονότα τα μετατόπιζε στα περασμένα, τα ανάλογα-εκφράζοντας τα σύγχρονα μέσα από τα περασμένα και έτσι παραλληλίζονται και οι εποχές. Δεν είναι παρά η **ιστορικοποίηση της σύγχρονης εμπειρίας**. Απεικονίζει πιστά στο έργο του την πραγματικότητα και τα προβλήματα που εκπροσωπούσε η εποχή και η τάξη του. Γεγονότα από την ήττα του '97 ως το 1922 συνήχον στα ποιήματά του. Η ιστορική πραγματικότητα των εποχών χρησιμεύει σαν αντηχείο της σύγχρονης του κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας. Τα ιστορικά πρόσωπα γίνονται σύμβολα

Κ.Π. Καβάφης

ή αλληγορία, για να διατυπωθούν κάποιες ιδέες φιλοσοφικές ή ηθικές. Έτσι το γεγονός παίρνει διαχρονικές διαστάσεις και γίνεται σύμβολο («Σατραπεία», «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον», «Ιθάκη», «Θερμοπύλες»).

Κι έτσι οι απηχίσεις των συγκαιρινών του γεγονότων ή οι συνηχίσεις καταδεικνύουν τη διαχρονικότητα των προβλημάτων και την οικουμενικότητα. Για παράδειγμα κάτω από το προσωπείο του Ρωμαϊκού μπερριαλισμού φωτογράφιζε τον μπερριαλισμό της Βρετανίας.

Το οικονομικοκοινωνικό περιβάλλον, η κοσμοπολίτικη αλεξανδρινή ζωή, γενικά ο ιστορικός αιγυπτιακός χώρος, αλλά και η τύχη της αγαπημένης του πόλης, Αλεξάνδρειας τον σημαδεύουν.

Ουσιαστικό γνώρισμα της ποίησής του είναι ο **Ελληνισμός**. Τον θεωρεί σαν την πιο **μεγάλη αξία της ζωής**. Τον μάγευε η επιρροή που πήγαζε από τη φυλή του, η δύναμη προσαρμογής των Ελλήνων με την οποία διατήρησαν τον Ελληνισμό και επέβαλαν τα ουσιαστικότερα στοιχεία του στους λαούς (επιμειξία). Ο ίδιος άλλωστε ήταν Έλληνας της διασποράς. Ήταν περήφανος για την εξάπλωση της ελληνικής γλώσσας στα πέρατα του κόσμου.

και την Κοινήν Ελληνικήν Λαλιά ως μέσα στην Βακτριανή την πήγαμεν, ως τους Ινδούς. («Στα 200 π.Χ.»).

Το Ερωτικό-αισθησιακό στοιχείο είναι επίσης έντονο στην ποίηση του Καβάφη. Υπάρχει έντονος ερωτισμός. Το αισθησιακό στοιχείο διαποτίζει το μεγαλύτερο μέρος των ποιημάτων του, ακόμη και σε ποιήματα που το περιεχόμενό τους δεν είναι καθόλου ερωτικό. Ο ίδιος ο ποιητής αναγνώρισε τη σημασία των αισθησιακών βιωμάτων του στην ποιητική του δημιουργία, όταν έγραψε:

*Μέσα στον έκλυτο της νεότητας μου βίο
μορφώνονταν βουλές της ποιήσεώς μου
σχεδιάζονταν της τέχνης μου η περιοχή («Νόσις»)*

Διέκρινε δε τα ποιήματά του, ο ίδιος, σε ηδονικά-ερωτικά, φιλοσοφικά, ιστορικά.

ΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ είναι, όπως ο ίδιος το προσδιόρισε, ένα από τα ουσιαστικά στοιχεία της ποίησής του. Μέσα από τα ποιήματά του μπορεί ν' αντιλήψει κανείς ολοκληρωμένο σύστημα αξιών και τρόπων ζωής, μια βιοθεωρία. Η ποίησή του από αυτή την άποψη είναι ηθική, αφού σ' αυτήν υπάρχουν συχνά κανόνες περί του πρακτέου. Σ' αυτό οφείλεται και ο όρος **καβαφικός διδασκισμός**. Δεν τον απασχολούν μεταφυσικά προβλήματα. Ο κόσμος του είναι στη γήινη ζωή που τις ηδονές και τις χαρές δεν τις αρνιέται. Ο θάνατος είναι συχνός, αλλά σαν φυσικό φαινόμενο, όχι σαν μεταφυσικό δέος. Είναι περίτρομος μη χάσει τη ζωή, τη νιότη, την ομορφιά, τον έρωτα. Απαισιοδοξία υπάρχει σε στενή σχέση με το θέμα της ήττας και της αποτυχίας («Σατραπεία»). Ο καβαφικός ήρωας, παρά τις προσπάθειες, πολύ συχνά αποτυγχάνει, ηττάται, συντριβεται, καθίσταται τραγικός. Άλλοτε στωικά δέχεται την ήττα του («Απολείπειν...») και με αξιοπρέπεια, άλλους δεν τους φοβίζει η βέβαιη ήττα («Θερμοπύλες»).

Αξιοπρέπεια και διατήρηση αισθήματος τιμής διακρίνει τους ήρωες. Υπάρχει πάντα ένα "Modus Vivendi".

*Κι αν δεν μπορείς να κάνεις τη ζωή σου
όπως τη θέλεις, τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς, μη την εξευτελίξεις
μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στες πολλές κινήσεις και ουλίες...*

Η ΓΛΩΣΣΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ της καβαφικής ποίησης. Είναι ένα αδιάλυτο κράμα δημοτικής και καθαρεύουσας, λόγιας (δημοτική-ομιλουμένη από την ελληνική παροικία της Αλεξάνδρειας με λόγιους και πολιτικούς ιδιοματισμούς). Μεικτή με προσωπικό χαρακτήρα. «Μια γοπητική νοθεία, ένα απίθανο γλωσσικό κράμα», λέει ο Παπανούτσος. Σκανδάλιζε τους πνευματικούς κύκλους με τις γλωσσικές του προτιμήσεις. Η διατύπωσή του είναι ξερή, πλησιάζει τη πεζολογία, επιμένει στη ρεαλιστική απόδοση της πραγματικότητας. Πολλές αντιποικτικές λέξεις καθημερινής χρήσης. Δεν ήταν πρότυπο για μίμηση. «Ο Καβάφης έγραψε τη δική του γλώσσα, αλλά εκείνοι που θέλησαν να τον μιμηθούν, έγραψαν τη γλώσσα κανενός» (Σεφέρης).

Αυτός είναι ο ποιητής που δεν χωράει σε σελίδες. Ένα μέγεθος που δεν μπορείς εύκολα να το ζυγιάσεις και να τ' αποτιμήσεις, που νιώθεις, όμως, να σου αγγίζει τις πιο μύχιες χορδές και να σου μιλά, λες και γράφει για σένα. Είναι ο ερωτικός, ο αισθησιακός, ο ιστορικός, ο φιλοσοφικός, ο διδασκικός, ο γνωμικός, ο πολιτικός, ο δραματικός, ο λυρικός Καβάφης με την πολυεδρικότητα και την πολυσημία της ποίησής του, που, ανάλογα με την οπτική γωνία που την αντικρίζεις, σου αποκαλύπτεται και μια άλλη διάσταση κάθε φορά. Είναι ο ποιητής με τη διεθνή αναγνώριση και ακτινοβολία. Ένας ακόμη σπουδαίος Έλληνας!

Πήρα το στρατί, πήρα το μονοπάτι...

Γράφει η Ζωή Γιαννακά, εκπαιδευτικός.

Επιστρέφοντας στη γη της Αιτωλίας

Παίρνοντας το δρόμο για το Αγρίνιο, αφού περάσουμε τη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου και τα ωραία στενά της Κλεισούρας, αντί να προχωρήσουμε ευθεία, για να συναντήσουμε τη μεγάλη πόλη της Αιτωλίας, στρίβουμε δεξιά προς το Θέρμο. Περνώντας δυο-τρία μεγάλα χωριά, συναντάμε και την Παραβόλα, ένα μικρό χωριό σήμερα, κοντά στη λίμνη Τριχωνίδα.

Δεν είναι το μέρος που οι τουρίστες θα ξεστράτιζαν από το δρόμο τους, για να το επισκεφτούν. Για μένα βέβαια, έχει τη γοητεία του και πάνω απ' όλα με δένει μαζί του η νοσταλγία.

Το μεγάλο "ατού" του χωριού είναι το κάστρο. Ψηλά στο λόφο δεσπόζει το Βουκάτιο. Ό,τι σώζεται σήμερα, είναι τα ερείπια των τειχών της ακρόπολης, της αρχαίας πόλης Βουκάτιο (η λέξη από το βους+καίνω, θυσιάζω βόδια στους θεούς). Τα τείχη αυτά είναι κτίσματα του 4ου αι. π.Χ., ενώ οι πύργοι είναι των βυζαντινών χρόνων. Στη μεγάλη ακμή του ήταν το Βουκάτιο, στα χρόνια της Αιτωλ/κής Συμπολιτείας.

Μέσα στο Κάστρο βρίσκεται ένα εκκλησάκι, η Παναγία η Παλιοκαστριτίσσα.

Στα χωράφια που βρίσκονται κάτω ή γύρω από το Βουκάτιο, οι χωρικοί σκάβοντας τα χωράφια τους, έβρισκαν σπασμένα αγγεία, αρχαία νομίσματα και άλλα "ενθύμια" άλλων εποχών. Επίσημη ανασκαφή δεν έγινε ποτέ.

Μεγάλη ακμή γνώρισε ο τόπος και η ευρύτερη περιοχή τις δεκαετίες μετά το '60, όταν η κύρια ασχολία των κατοίκων ήταν τα καπνά.

Εργασία σκληρή και απαιτητική, σφράγισε τα παιδικά μας χρόνια. Τους καλοκαιρινούς μήνες, αντί για σχολή και ξενοιασιά, εμείς τα παιδιά, ανήλικοι εργάτες, βοηθούσαμε τους γονείς μας. Εργασία καθημερινή από τα χαράματα μέχρι το βράδυ, να μαζεύουμε τα καπνά, να "αρμαθιάζουμε" τα φύλλα σε αρμάδες, να τα απλώνουμε στον ήλιο να ξεραθούν.

Τα χαράματα, που ξυπνούσαν οι κάτοικοι για να μαζέψουν τα καπνά, όλη η ατμόσφαιρα ήταν σαν μια πολεμική προετομασία. Φωνές, γέλια, καθημερινά,

γαϊδουράκια που γκάριζαν. Και τι δεν υπήρχε! Εμείς τα παιδιά ακολουθούσαμε ανόρεκτα και νυσταγμένα.

Μετά από τόσο κουραστική εργασία όμως, το Σάββατο και την Κυριακή, οι νέοι και οι νέες του χωριού έβαζαν τα καλά τους και έβγαιναν στην "αγορά". Γεμάτος ζωή και ζωντάνια ο τόπος.

Τελειώνοντας τα καπνά (η όλη διαδικασία κρατούσε από το Μάιο μέχρι τον Αύγουστο) ακολουθούσαν τα καλαμπόκια και οι ελιές.

Σήμερα σκέφτομαι κοιτάζοντας προς τα πίσω, πως οι κάτοικοι του χωριού μου είχαν αντάρχεια. Αρκετή εργασία, αλλά δεν έλειπε τίποτε.

Νοσταλγικά θυμάμαι εξ άλλου τη διαδικασία του καλαμποκιού. Αφού συγκέντρωναν τα καλαμπόκια στις αποθήκες, τα στοίβαζαν, τα άφηναν να ξεραθούν και κατόπιν άρχιζε το "ξεκούκισμα".

Μαζεύονταν τα βράδια, όλη η γειτονιά και οι φίλοι σε κάθε σπίτι που είχε καλαμπόκια και ξεσπύριζαν τον καρπό, ώστε να είναι έτοιμος για το άλεσμα. Τα ξενύχτια αυτά ήταν πάντα συνδεδεμένα με φαγοπότι, αστεία, ιστορίες, γέλια. Ξένοιαστα χρόνια!

Σήμερα, όταν επισκέπτομαι το χωριό, είναι σαν να πηγαίνω κάπου αλλού και σε άλλη εποχή βέβαια. Οι νέοι έφυγαν για τα μεγάλα αστικά κέντρα. Οι κάτοικοι, ηλικιωμένοι και μετανάστες, λιγότερα. Τα χωράφια σχεδόν ερήμωσαν.

Το μόνο που μένει ίδιο είναι το υπέροχο Κάστρο, καθώς επίσης και η απέραντη λίμνη Τριχωνίδα.

Το Ατμόπλοιο «Αυλίσ» στη Ραφήνα

Το καλοκαίρι του 1936 ο Γιώργος Σεφέρης γράφει το ποίημα «ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΟΥ Γ.Σ.» ένα ποίημα που θα μπορούσε να έχει γραφτεί σήμερα.

Αυτό, βέβαια, πολλές φορές συμβαίνει με την ποίηση, καθώς αποτελεί τον καλύτερο καθρέφτη της ίδιας της ζωής.

Ας γυρίσουμε, λοιπόν, νοερά πίσω σ' εκείνο το καλοκαίρι του 1936. Ο Γιώργος Σεφέρης βιώνει το αδιέξοδο της πολιτικής ζωής της χώρας που τον κάνει να αγωνιά για το μέλλον της. Το ποίημα «Με τον τρόπο του Γ.Σ.» ξεκινά με το στίχο

*«Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει
και τελειώνει*

*«Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει
παραπετάσματα βουνών αρχιπέλαγα γυμνοί γρανίτες...
Το καράβι που ταξιδεύει το λένε - ΑΓ ΩΝΙΑ 937.*

Το ποίημα γράφεται επί του Ατμόπλοιου «Αυλίσ» του Τριγλιανού Φίλιππου Καβουνίδη, περιμένοντας να ξεκινήσει για την Αίγινα.

Στο τέλος του ποιήματος ο Γ. Σεφέρης σημειώνει:

Α/π Αυλίσ, περιμένοντας να ξεκινήσει. Καλοκαίρι 1936

Στις 15 Αυγούστου 1936 ο ποιητής ταξιδεύει με το «Αυλίσ» για την Αίγινα, όπου θα περάσει τις διακοπές του στη «Βίλα Φλώρου», παρέα με την αδελφή του Ιωάννα Τσάτσου Σεφεριάδη. Στην Αίγινα παραθερίζει την ίδια εποχή και η Μαρίκα Ζάννου Λόντου. Η τύχη έφερε τα δύο σπίτια που φιλοξένησαν τον ποιητή και την Μαρίκα Λόντου να βρίσκονται πολύ κοντά. Κι' εκείνο το καλοκαίρι γεννήθηκε ο μεγάλος έρωτας ανάμεσα στον Γιώργο Σεφέρη και την Μαρίκα Λόντου, η οποία από εδώ και πέρα θα προτιμήσει το όνομα «Μαρώ». Οι δυο τους είχαν γνωριστεί λίγους μήνες πριν. Η Αίγινα στάθηκε ο τόπος που τους «στιγματίσε» για πάντα, όπως θα έλεγε και ο φίλος του ποιητή, ο Νίκος Καβαδίας.

Όλα αυτά, όμως, συνδέονται και με την αγαπημένη μας Ραφήνα. Συνδετικός κρίκος είναι το πλοίο «Αυλίσ» του Φίλιππου Καβουνίδη επί του οποίου φαίνεται να γράφεται το ποίημα. Το «Αυλίσ» ημibuθίστηκε στο λιμάνι της Ραφήνας κατά τον βομβαρδισμό από τα γερμανικά στούκας στις 22 Απριλίου 1941.

Σύμφωνα με όσα μας δίλωσε ο Λάμπρος Ρεμπάμπης, παλιός λιμενεργάτης του λιμανιού της Ραφήνας, το «Αυλίσ» είχε επιταχθεί τότε, για να μεταφέρει από τη Ραφήνα προσωπικό στην ναυτική βάση της Αγίας Μαρίνας Μαραθώνα. Τον Ιούνιο του 2011 ο Λάμπρος Ρεμπάμπης μας ανέφερε στη συνέντευξη που μας έδωσε (καταγραφή: Αντώνης Λαζαράς, Δημήτρης Σπυρόπουλος, Γεωργία Ρεμπάμπη).

«Όταν κηρύχθηκε ο πόλεμος του 1940, ήμουν μαθητής. Η ζωή μας όλη, ήταν μέσα στο λιμάνι. Θυμάμαι το «Αυλίσ» να είναι πλευρισμένο ίσα-ίσα με την πλώρη. Τότε υπήρχε μια ξύλινη προβλήτα και το πλοίο έδενε μόνο με την πλώρη. Ήταν επίτακτο από το Πολεμικό Ναυτικό και είχε εκείνη την εποχή βάση τη Ραφήνα, από όπου μετέφερε τους ναύτες στη Ναυτική Βάση της Αγίας Μαρίνας Μαραθώνα.

Την ημέρα που έγινε ο βομβαρδισμός είμασταν στο λιμάνι. Πέσαμε πρυμνιόν στο έδαφος και είδαμε με τα μάτια μας τις βόμβες να πέφτουν. Ήταν τρία γερμανικά αεροπλάνα που έριξαν μια δέσμη βόμβες. Ο στόχος τους ήταν το πλοίο.

Η πλώρη του πλοίου παρέμεινε στην επιφάνεια. Το πλοίο «κάθησε» στο βυθό με την πρύμνη, καθώς ήταν ρηχά τότε τα νερά του λιμανιού. Σαν παιδιά κάναμε βουτιές από τη γέφυρα του πλοίου. Πιανόμασταν από τα ξάρτια και ανεβαίναμε μέχρι τη γέφυρα. Το πλοίο παρέμεινε μισοβυθισμένο στη Ραφήνα περίπου ένα χρόνο. Μετά, οι Γερμανοί το ανέλκυσαν και το πήραν».

Στο περιοδικό "Ναυτική Ελλάς" (Οκτώβριος 1940) δημοιεύτηκε μία φωτογραφία με το «Αυλίσ» στο λιμάνι της Ραφήνας. Η φωτογραφία τραβήχτηκε από τον Πλοίαρχο Λιμενικού Γ. Γεωργακόπουλο.

Η λεζάντα αναφέρει: «Όρμος Ραφήνας. Φωτ. πλοίαρχου Λιμεν. κ. Γ. Γεωργακοπούλου». Το πλοίο της φωτογραφίας θα πρέπει να είναι το «Αυλίσ».

Και απ' όσα γνωρίζουμε μέχρι τώρα, το «Αυλίσ» θα πρέπει να είναι το τελευταίο πλοίο του Τριγλιανού Φίλιππου Καβουνίδη, που ήρθε στη Ραφήνα.

*«Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει
δεν ξέρουμε τίποτε δεν ξέρουμε
πως είμαστε ξέμπαρκοι όλοι εμείς
δεν ξέρουμε την πίκρα του λιμανιού
σαν ταξιδεύουν όλα τα καράβια
περιγελάμε εκείνους που τη νιώθουν.»*

Βιβλιογραφία

- Γιώργος Σεφέρης, «Ποήματα», Εκδόσεις «ΙΚΑΡΟΣ»
- Ρόντρικ Μπίτον, «Γιώργος Σεφέρης Περιμένοντας τον Άγγελο», εκδόσεις «ΩΚΕΑΝΙΔΑ».

Γράφει και επιμελείται η Κατερίνα Σιούτα – Παπαδοπούλου

«Ο κύκλος της ζωής» – Εγκυμοσύνη –

«... Στο σπίτι το πεθερικό ...
σαν κυπαρίσσι να σταθείς, σαν πρίνος να ριζώσεις
και σαν μπλιά, γλυκομπλιά, ν' ανθίσεις, να καρπίσεις
υγιούς εννιά να αξιωθείς
και μια γλυκομπλίτσα ...»

Αμέτρητους ευχητικούς στίχους τραγουδούσαν στις νιοφερμένες νύφες (ηπειρωτική Ελλάδα) για να γλυκάνουν το ξεκίνημα της ζωής τους στο σπίτι του άντρα τους, όπου τον πρώτο ενδοοικογενειακό λόγο είχε η πεθερά τους, που συνήθως ήταν φιλική. Σκληροί ήταν οι κανόνες στους οποίους έπρεπε να προσαρμοστούν και να υποταχτούν. Στην **Αν. Θράκη** οι νύφες δεν μιλούσαν μπροστά στα πεθερικά τους, ενώ στα **Φεράκαινα της Καππαδοκίας**, σύμφωνα με το εθιμοτυπικό «**νυφιώτι**», ή τους μιλούσαν σε τρίτο πρόσωπο ή συνεννοούνταν με νοήματα, όπως στον **Πόντο** («έτον αρωθωπία»), ήταν σεβασμός γι' αυτούς).

Πολλές ήταν οι υποχρεώσεις της καινούργιας νύφης στην παραδοσιακή αγροτική οικογένεια κι έξω από το σπίτι και μέσα σ' αυτό, γι' αυτό περίμενε σαν ευλογία την πρώτη της εγκυμοσύνη. Η μητρότητα δεν ήταν μόνον η πραγμάτωση της ύπαρξής της, αλλά και η δικαίωσή της στην οικογένεια.

Από την αγωνία της μίπως ήταν στείρα (δεν σκεφτόταν ότι μπορούσε να μην ήταν μόνο δική της ευθύνη η ατεκνία, ενώ στην εποχή μας είναι κι επιλογή) ένοιωθε ντροπή, γιατί υπήρχαν και ιερείς που δεν δέχονταν ούτε πρόσφορο από άτεκνες γυναίκες. Παρασυρόταν λοιπόν από προλήψεις και προκαταλήψεις κι έκανε τη ζωή της ακόμη πιο δύσκολη, γεμάτη περιορισμούς και φόβους!

«Ο Ευαγγελισμός», Σιμ. Μαρτίνι, Αναγέννηση-Φλωρεντία.

Στην **Κρανιά** είχαν κανόνα, που τους άφησε στο πέρασμά του ο Αγ. Κοσμάς ο Αιτωλός, που σύμφωνα μ' αυτόν έπρεπε η νύφη να τάξει στην **Παναγιά**, στον **Αγ. Παντελεήμονα**, στον **Αγ. Στυλιανό**, να φοράει φυλαχτά, να μεταλαμβάνει συχνά. Επίσης, έτρωγε τετράφυλλο τριφύλλι, επισκεπτόταν γνωστές της λεχώνες την πρώτη ημέρα της γέννας τους, όπως και τη μαμιά (την μπάμπω, που οι γυναίκες της Ελληνικής επαρχίας από εκτίμηση κι αγάπη τιμούσαν. Αφιερώσαμε στην «**Ημέρα της Μπάμπως, της Αγ. Δομνίκης**» 8 Ιανουαρίου, άρθρο: «Στ' ανάβλεμμα», τεύχος 9) που της έκανε ειδικό μασάζ και σήκωνε το στέρονο της. Επίσης, δεν συμμετείχε σε θλιβερές κοινωνικές εκδηλώσεις κι όφειλε να 'χει το νου της στο φύλο του πρώτου παιδιού της, που όλοι ήθελαν να είναι αγόρι, για πολλούς λόγους. Ήταν το γόπτρο της συνέχειας του γένους, ήταν όμως και το συμφέρον –ευτυχώς όχι για όλους– που υπολόγιζαν από την ώρα της γέννας, γιατί το αγόρι θα ήταν συνβιοπαλαιστής, ενώ το κορίτσι θα χρειαζόταν προίκα.

Γι' αυτό οι κοπέλες κατέληγαν σε μαγικές προσπάθειες, όπως να βρουν **αρσενικοβότανο** ή **αγοροβότανο** ή στην **Ήπειρο** έπρεπε να μασήσουν πάνα αρσενικού μωρού κι αλλού να κάνουν και βάρβαρα πράγματα, για να πετύχουν το στόχο τους. Και αν το πρώτο παιδάκι τους ήταν κοριτσάκι το ονομάτιζαν **Σταμάτα** για να σταματήσουν τα θηλυκά να έρχονται.

Στις μικρές κλειστές κοινωνίες, όσα είναι τα καλά που βιώνουν οι άνθρωποι, άλλα τόσα είναι και τα άσχημα. Καλλιεργούνταν από γενιά σε γενιά αντιζηλίες, μίση, εκδικητικότητες, βεντέτες που είχαν σαν αποτέλεσμα θύματα, εκτός άλλων, τις κοπέλες που λαχταρούσαν παιδιά. Με τρόπους που οι μάγισσες της εποχής γνώριζαν – μέσα σε πύτα, ψωμί, γλυκό – έβαζαν βότανα (**άτεκνο**, **στερφοβότανο**, **ατεκνόχορτο**) που προκαλούσαν στειρώση, πρόσκαιρη ή μόνιμη! «...όποια το μυριστεί το άτεκνο παιδί δεν κάνει κι όποια το φάει σ' επτά χρόνια θα κάνει!...» και «...γύρω στο άτεκνο, βοτάνι δε φυτρώνει!...», έλεγαν.

Όταν όμως η πολυπόθητη ώρα της αρχής της κύησης ερχόταν, άλλες αγωνίες σημάδευαν τη χαρά της. Για να αποφύγει το κακό το μάτι, κρατούσε την κατάστασή της μυστική, μέχρι να γίνει εμφανής, αυτό σήμαινε ότι συνέχιζε την εξοντωτική δουλειά στα χωράφια και στο σπίτι, στον ίδιο ρυθμό! Θεωρούσε ότι ήταν η μόνη υπεύθυνη για το φύλο, την ομορφιά και την αξιοσύνη του παιδιού της, γι' αυτό έταζε πάλι αφιερώματα στην **Αγ. Ελεούσα**, στον **Αγ. Ελευθέριο**, στον **Αγ. Σπυρίδωνα**, στον **Αγ. Τρύφωνα**, στον **Αγ. Συμεών**, και τιμούσε τα **Συμόγια** – 1, 2, 3 Φλεβάρη – για να μην έχει το μωρό της σημάδια.

μια 'πίσημην ημέρα

Υπαπαντή του Σωτήρος και Συμόγορτα μαζί

(Έβαζε όμως κόκκο πιπεριού στο εικόνισμα, για να έχει το μωράκι ελίτσα στο μάγουλο, χαρακτηριστικό ομορφιάς!). Στη **Θράκη** έλεγαν «Ο Τρύφος τριφτ' τα κόκκαλα, η Παναγιά τα πλαθ' κι ο Σύμος τα σμειών ...»

Γενικά, οι εγκυμονούσες πίστευαν σε πολλές μαγικο-θρησκευτικές δοξασίες, για την προστασία τους, όπως για την αποφυγή της διακοπής της κύησης. Οι **Σαρακατσάνες** κατασκεύαζαν την ιερή ζώνη από μαλλί μαύρης γίδας που έγενεθαι τρεις Μαρίες κι έκαναν τόσους κόμπους όσοι οι μίνες της κύησης. Αλλού φορούσαν **κραπτήρα**, το δαχτυλίδι με την πέτρα, που έβρισκαν τσοπάνηδες, όπου είχε πέσει κεραυνός ή δίπλα σε ποταμάκια. Ακόμη δεν έπρεπε οι εγκυμονούσες να δουν νεκρό και να νεκροφιλήσουν, δεν έπρεπε να ορεχτούν τροφή χωρίς να δοκιμάσουν, δεν έπρεπε να φάνε λαγό, κοχλιούς, χταπόδι, χοιρινό, γιατί και την αποβολή να γλίτωναν, θα είχε το μωρό τους πρόβλημα δερματικό. Επίσης, δεν έπρεπε να κουβαλούν κλειδιά στη μέση τους, για να μην γεννηθεί το μωρό τους λουροδεμένο και μετά το πλιοβασίλεμα να μην βγουν στη σκοτεινιά και φοβηθούν. Δυστυχώς στο λαβύρινθο των «έπρεπε-δεν έπρεπε», συνέβαιναν και μη αναστρέψιμα γεγονότα, όπως τα έμβρυα που έφευγαν από τη ζωή πριν την δουν, ή αυτά που γεννιόνταν αλλά δεν ζούσαν. Αυτά τα ονομάζαν Στεργιανή ή Ζωή, Στέργιο ή Ζήση, για να μην είχαν πρόβλημα τα επόμενα παιδάκια που θα έρχονταν. Και βέβαια, τότε που δεν υπήρχε εξωσωματική γονιμοποίηση –υπέρηχοι, λαπαροσκοπίσεις, αμνιοκεντήσεις κ.λπ– τότε που όχι «...**συν Θεώ**...» αλλά μόνον ο Θεός έστελνε τα παιδάκια, αντί να είναι η περίοδος της εγκυμοσύνης μια γλυκιά γιορτινή προσμονή της μεγάλης «πίσημης ημέρας» της γέννας, για τις περισσότερες γυναίκες ήταν περίοδος ψυχικής-σωματικής ταλαιπωρίας, γεμάτη άγχος κι ερωτηματικά!

Εν τω μεταξύ από διάφορα χαρακτηριστικά, προμάντευαν προς το τέλος της εγκυμοσύνης το φύλο του παιδιού, όπως από το σχήμα της κοιλιάς που αν ήταν στρογγυλή ερχόταν κοριτσάκι-κι αν η όψη της εγκυμονούσας ομόρφαινε, έλεγαν «...καθάρια μούρη, καθάρια κόρη...», αν η κοιλιά της ήταν μυτερή περίμεναν αγόρι.

Στην **Κρήτη**, αν η σύλληψη γινόταν στη γέμιση του φεγγαριού, θα γεννιόταν θηλυκό, αν γινόταν στη χάση, θα γεννιόταν αρσενικό. Επίσης, αλλού έβαζαν σε δυο καθίσματα, κρυφά, ένα μαχαίρι κι ένα ψαλίδι. Κι αν η μέλλουσα μαμά καθόταν τυχαία πάνω από το ψαλίδι θα γεννούσε, έλεγαν, κοριτσάκι, αν καθόταν πάνω από το μαχαίρι, θα γεννούσε αγοράκι.

Στις μέρες της σαν ήταν η ετοιμόγεννη, εξομολογιόταν και κοινωνούσε, για να γίνει μάνα με καθάρια την ψυχή! Και οι λιχουδιές με τις ευχές αντάμα, από συγγενείς και φίλους συντοσίτες, πήγαιναν κι έρχονταν: «καλή λευτεριά» και «μ' έναν πόνο» εύχονταν, όταν πλέον με προσευχή και δέος περίμεναν, γιατί οι μεγάλες στιγμές της γέννας κοντοζύγωναν...

«Περιμένοντας», Λαδοτέμπερα του Β. Σεμερτζίδα (1971)

Βιβλιογραφία

- Μέγας Γεώργιος: «Ζητήματα Ελληνικής Λαογραφίας»
- Μερακλής Μιχάλης «Κοινωνική συγκρότηση Ελλν. Λαογραφία Α' τόμος»
- Μπαλαφούτας Ιωάννης «Λαογραφία της Στιμάγκα»
- Πολίτης Νικόλαος «Δημοτική ποίηση»
- Ρίζες Ελλήνων: Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδας, «Θράκες-Κρητικοί-Μανιάτες-Σαρακατσάνοι
- Τόσκα-Καμπά Σούλα «Λαογραφικά Αργιθέας Θεσσαλικών Αγράφων»

Τα Χελιδονίσματα

Το μήνυμα των χελιδονιών, αναβίβαναν κάθε 1^η του Μάρτη τα μικρά παιδιά απ' άμφοις άμφοι της Εφρίδας για να μαζευτούν την άνοιξη και την αναγέννηση της γης. Γράφεται για τα μήνυτα της άνοιξης, Τα Χελιδονίσματα, του αιώνα και σήμερα τραγουδιούνται σε γοητή μέρη της πατρίδας μας!

Γράφει και επιμελείται η Μαρία Λατζάκη - Χέλμη, εκπαιδευτικός.

Το έθιμο κρατά από τα αρχαία χρόνια. Τα παιδιά στη Ρόδο κρατώντας ένα ομοίωμα χελιδονιού, τριγύριζαν στην πόλη και ζητούσαν φιλέματα τραγουδιώντας ένα "χελιδονίσμα". Πίστευαν, έτσι, πως η γλυκιά άνοιξη, το έαρ, θα φέρει στον κόσμο χαρά και καλοζωία.

Το ταξίδι της «Χελιδόνας» συνεχίστηκε και στο Βυζάντιο, μέσα στον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης. Τραγουδία και ευχές από τους Πράσινους και τους Βένετους. Η άφιξη αυτών των αξιοθαύμαστων πουλιών, που ξέρουν να χρησιμοποιούν τον ήλιο και τη βελήνη για να γυρνούν στο ίδιο μέρος κάθε χρόνο, την ίδια εποχή, σήμαινε και την έναρξη των αγώνων.

Και πέρασαν, λοιπόν, τη Μαύρη Θάλασσα τα Χελιδονίσματα κι έφτασαν ως τις μέρες μας.

Τα παιδιά, γυρνώντας από σπίτι σε σπίτι, τραγουδούσαν τα κάλαντα της άνοιξης και εύχονταν στους νοικοκύρηδες «Καλή Τριτομαρτία»:

Ήρθε, ήρθε Χελιδόνα,
ήρθε κι άλλη Μελιδόνα,
κάθισε και λάλησε,
και γλυκά κελάηδησε:
"Μάρτη, Μάρτη μου καλέ,
και Φλεβάρη φοβερé
κι αν φλεβίσεις, κι αν τρικνίσεις,
καλοκαίρι θα μυρίσεις.
Κι αν χιονίσεις, κι αν κακίσεις
Πάλλιν άνοιξη θ' ανθίσεις.

Θάλασσαν επέρασα
τη στεριά δεν ξέχασα
κύματα κι αν έσκισα,
έσπειρα κι αλώνισα.
Θάλασσαν επέρασα
και στεριά δεν ξέχασα.
Έφυγα κι άφηκα σύκα
και σταυρόν και θυμνωίτσα.
Κι ήρθα τώρα κι ηύρα φύτρα
κι ηύρα χόρτα, σπάρτα, βλήτα

Κρατούσαν στο χέρι τους και τη «χελιδόνα», ένα όμορφο κλουβί με ένα ξύλινο ομοίωμα χελιδονιού στην κορυφή του, έτσι τοποθετημένο ώστε με το τράβηγμα μιας κλωστής το χελιδόνι να περιστρέφεται. Σε άλλες περιοχές της Ελλάδας στόλιζαν τη χελιδόνα με φύλλα κισσού, που είναι σύμβολο της αιθαλούς βλάστησης, σε άλλες με ζουμπούλια ή άλλα ανοιξιάρικα λουλούδια και σε άλλες με κουδουνάκια ή πολύχρωμες κορδέλες.

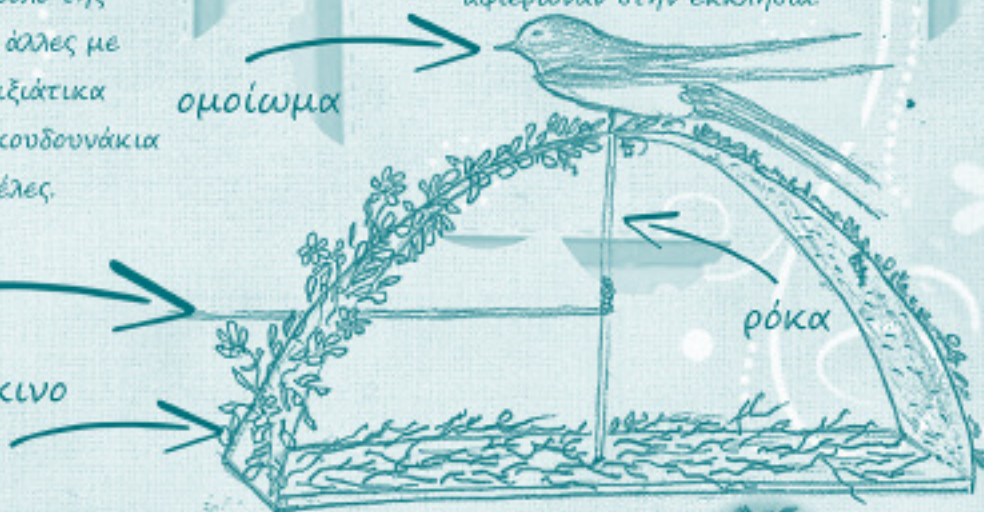
Ως ανταμοιβή για το τραγούδι τους τα παιδιά έπαιρναν από τις νοικοκυρές αυγά ή άλλα τοπικά προϊόντα (λάδι, κρασί, αλεύρι, σιτάρι) ή ακόμη και χρήματα. Ό,τι τους έδιναν τα έβαζαν στη «χελιδόνα» ή σε καλάθια και στη συνέχεια τα αφιέρωναν στην εκκλησία.

ομοίωμα

σκουνάκι

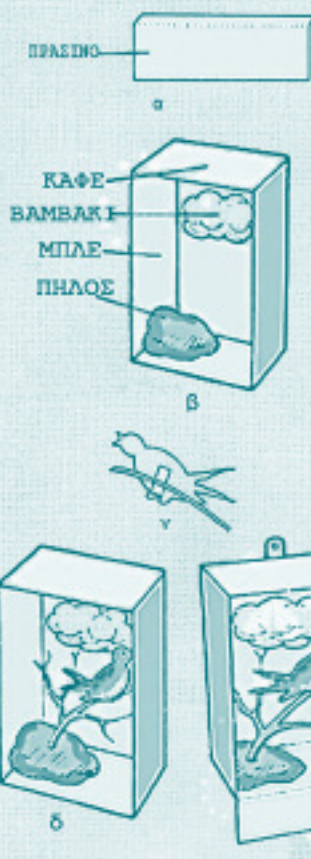
πλαίσιο από κόσκινο

ρόκα

Η δική μου χελιδονοφυλιά

Κόψτε ένα πράσινο χαρτί (εικ.α) ίσο με το πλάτος ενός κουτιού. Τοποθετήστε το σε μία από τις δύο μικρές βάσεις του κουτιού με τρόπο που να προεξέχει (εικ.ε) και διπλώστε το από κάτω. Ντύστε το εσωτερικό του κουτιού με γοαζίω χαρτί ή χρωματίστε το στα χρώματα του ουρανού (εικ.β & δ). Κολλήστε πίσω ένα βαμβάκι για σύννεφο (εικ. β).

Κολλήστε έπειτα στη βάση του κουτιού καφέ πηλό. Βρείτε ένα κλαδάκι σε σχήμα δέντρου και κολλήστε πάνω του με ταινία το περίγραμμα ενός χελιδονιού (εικ. δ). Τοποθετήστε το κλαδάκι μέσα στον πηλό. Τέλος, στερεώστε στο κουτί ένα γαντζάκι για να το κρεμάσετε στο δωμάτιό

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κυριακίδου-Νέστορος, Α. (χχ). *Οι δώδεκα μήνες: Τα λαογραφικά*. Αθήνα: Μαλλιάρης Παιδεία.
- Μυράτη, Τ. & Διαντίλου Γ. (2006). *Τι θύμα να διαλέξω στο χρόνο για να τρέξω*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Λυκείου δραστηριότητες

Γράφει η Ελένη Καχριμάνη, πρόεδρος του ΛΕΡ

Αγαπητοί φίλοι,

Το τεύχος αυτό κυκλοφορεί σε πραγματικά δύσκολες συγκυρίες για την Πατρίδα μας, για το Λύκειο και για κάθε έναν από εμάς. Ας πούμε ότι το περιοδικό μας θα είναι ένα ξέφωτο στους σκοτεινούς καιρούς που βιώνουμε όλοι. Παρά την οικονομική κρίση που και το Λύκειό μας ακόμη αντιμετωπίζει, οι προσπάθειές μας για την επίτευξη των στόχων μας δεν σταματούν. Όλα τα τμήματα του Λ.Ε.Ρ. λειτουργούν θαυμάσια και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που διαδέχονται η μια την άλλη, χαρίζουν στα μέλη και τους φίλους μας ψυχική και πνευματική ανάταση.

Από τον Οκτώβριο του 2012, όπου η συμμετοχή του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας στην Εθνική Επέτειο ήταν εντυπωσιακή, τα μέλη της χορωδίας παραδοσιακής μουσικής του Λ.Ε.Ρ. ξεκίνησαν τη χρονιά με ένα γλεντάκι σε τοπική ταβέρνα (27/9/2012). Στις 16 Οκτωβρίου τα μέλη του Λ.Ε.Ρ. παρακολούθησαν μια παράσταση μπαλέτου «Την Ωραία Κοιμωμένη» του Grigorovich στο θέατρο Badminton (16/10/2012). Για τα 90 χρόνια από την μικρασιατική καταστροφή, το Λ.Ε.Ρ. οργάνωσε εκδήλωση για την παρουσίαση του βιβλίου-μαρτυρία της Αγάπης Βενέζη-Μολυβιάτη «Το χρονικό των 10 ημερών» και το βασισμένο σ' αυτό ντοκιμαντέρ «Γράμματα χωρίς παραλίπτη» από την Δρα. Ιστορίας και ερευνήτρια του ΙΔ.ΙΣ.ΜΕ. κ. Ειρήνη Σαριόγλου (9/11/2012).

Μέλη του Λ.Ε.Ρ. παρακολούθησαν την μουσική εκδήλωση του Παναγιώτη Μυλωνά στο Μέγαρο Μουσικής, με αυθεντικούς ερμηνευτές και χορευτές (11/11/2012). Ακόμη στις 25/11/2012 τα μέλη του Λ.Ε.Ρ. απίλαυσαν μια θαυμάσια ξενάγηση στο Μουσείο της πόλεως των Αθηνών και στο Μουσείο «Ιλίου Μέλαθρον» οικία του Γερμανού αρχαιολόγου Ερρίκου Σλίμαν. Την ξενάγηση πραγματοποίησε το ενεργό μέλος μας κ. Νίκη Γρηγορίου (25/11/2012).

Το Νοέμβριο, η έφορος Εργαστηρίου κα. Καίτη Στυροπούλου ξεκίνησε ένα τμήμα ραπτικής για τα μέλη μας. Τα χρίματα των συνδρομών τα προσφέρει στο Λύκειο

Η χορωδία παραδοσιακής μουσικής του Λ.Ε.Ρ. συμμετείχε με 4 επιλεγμένα τραγούδια σε εκδήλωση του Δήμου Ραφίνας-Πικερμίου για τα 100 χρόνια από τους Βαλκανικούς πολέμους.

Όπως κάθε χρόνο, το Λ.Ε.Ρ. οργάνωσε ένα τσάι (1/12/2012) σε ξενοδοχείο της Ραφίνας, για να βραβεύσει τους επιτυχόντες μαθητές στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Συνήθως το τσάι έχει ως κύριο θέμα ένα έθιμο του τόπου μας. Φέτος, ήταν τα λαογραφικά δρώμενα του Δωδεκαμήνου (2/12/2012). Τα παρουσίασε το ενεργό μέλος μας κ. Εύη Γκατζοπούλου.

Ακολούθησε ακόμη μια επίκαιρη εκδήλωση για τον τόπο. Ήταν η παρουσίαση της διδακτορικής διατριβής της κ. Ελένης Παπαδοπούλου με θέμα: «Το γλωσσικό ιδίωμα της Τρίγλιας Βιθυνίας» (9/12/2012). Στις 12 Δεκεμβρίου 2012 το Λ.Ε.Ρ. παρακολούθησε την θεατρική παράσταση «Ο Επιθεωρητής έρχεται» και στις 16 Δεκεμβρίου, οι 2 χορευτικές ομάδες και τα 2 τμήματα ενηλίκων συγκεντρώθηκαν στο Α' Δημοτικό σχολείο, για να γλεντίσουν με χορό,

τραγούδι, μεξέδες και κρασί. Μέσα στον Ιανουάριο έγινε η κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας σε όλα τα τμήματα του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας (19/1/2013).

Στις 18 Ιανουαρίου 2013 η Έφορος Ίμπαθιθίκης οργάνωσε στην Ίμπαθιθίκη μια γιορτή «retro» με ρούχα «retro» και μουσική «retro». Αυτή ήταν η «ομάδα αισιοδοξίας» του Λ.Ε.Ρ. Στις 20 Ιανουαρίου 2013 στο Λ.Ε.Ρ. η «Ελεύθερη Θεατρική Σπουδή», μια ομάδα καλλιτεχνικών και παιδαγωγικών δραστηριοτήτων παρουσίασε τις 4 εποχές η αλλιώς «ένα παραμύθι για την αγάπη» με ζωντανή μουσική για τα παιδιά.

Στις 27 Ιανουαρίου 2013 τα τμήματα Ζωγραφικής του Λ.Ε.Ρ. μαζί με μέλη και φίλους του Λυκείου, επισκέφθηκαν το Ίδρυμα Θεοχαράκη για την έκθεση Γύζη. Ξεναγός ήταν η ζωγράφος και δασκάλα των δυο τμημάτων ζωγραφικής του Λ.Ε.Ρ. κ. Ειρήνη Κομνηνού. Την ίδια ημέρα το απόγευμα, έγινε στα γραφεία του Λ.Ε.Ρ. η κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας των μελών του με Αγιασμό (27/1/2013).

Στις 2/2/2013 από τις 11 π.μ. μέχρι τις 2 μ.μ. το Λ.Ε.Ρ. οργάνωσε Σεμινάριο μικρασιατικών χορών με τον Θεοδωρή Κοντάρη. Συμμετείχαν οι δυο χορευτικές ομάδες και τα δυο τμήματα ενηλίκων. Στις 6 Φεβρουαρίου 2013

επισκέφθηκε το Λ.Ε.Ρ. από το Κεντρικό η Έφορος Παραρτημάτων και συζητήθηκαν ορισμένα διοικητικά θέματα. Την ίδια ημέρα το απόγευμα το Λ.Ε.Ρ. παρακολούθησε την παράσταση «Ο Πατέρας» στο θέατρο Κουν.

Στις 10 Φεβρουαρίου 2013 στα Γραφεία του Λ.Ε.Ρ. λειτουργήσε για τα παιδιά ένα βιωματικό εργαστήρι. Τα παιδιά έπαιξαν με την Τέχνη, τον εαυτό τους και τον κόσμο μέσα από μουσικοκινητικά, ζωγραφικά και θεατρικά παιχνίδια. Την παιδική ομάδα ενεργοποίησε η ψυχολόγος κ. Νατάσα Σιατερλή. Μέσα στο Φεβρουάριο το Λ.Ε.Ρ. συγκέντρωσε τρόφιμα για το Δημοτικό Παντοπωλείο.

Στις 17 Φεβρουαρίου το Λ.Ε.Ρ. οργάνωσε στα Γραφεία του μια εξαιρετική εκδήλωση με λόγο και εικόνα. Παρουσιάστρια ήταν η Αθηνολόγος, συγγραφέας και ξεναγός της Αθήνας κ. Άρτεμις Σκουμπουρηδί. Το θέμα ήταν: «Η Αθήνα του 19ου αιώνα» (17/2/2013).

Από 22/2 έως 24/2 ο Δήμος Ραφίνας-Πικερμίου φιλοξένησε ένα «Τουρνουά Basket» με νέους από 5 χώρες, το ACS και την Εθνική Ελλάδος. Το Λ.Ε.Ρ. συμμετείχε τόσο στην υποδοχή των ξένων αθλητών στις 22/2/2013 με ποικίλες παραδοσιακές χορευσιές, όσο και την Κυριακή 24/2, όπου οι χορευτές μας χόρευαν τρεις χορούς, ένα μπάλο και στο τέλος ένα συρτάκι που ξεσήκωσε όλους τους νέους αθλητές. Ήταν μια ανθρωποθάλασσα από καλλιγράμματα νιάτα, σφικτά αγκαλιασμένα στην προσπάθειά τους ν' ακολουθήσουν τα παιδιά του Λυκείου που χόρευαν και να συγχρονίσουν τα «βήματά» τους με τα βήματα των χορευτών. **Η μουσική και ο χορός ως μέσο επικοινωνίας είχαν ενώσει εκείνη την ώρα τα ετερόκλητα νιάτα από τις τόσο διαφορετικές χώρες.**

Τέλος, στην Εθνική μας επέτειο της 25ης Μαρτίου, το Λύκειο παρήλασε και χόρεψε Ελληνικούς χορούς.

